05 KASIM 2026 / SAYI: 5

BÜLTEN

ÇETADER

Çevre Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Derneği

GEZEGEN, EKONOMİ VE TOPLUM İÇİN ORTAK BİR GELECEK...

İÇİNDEKİLER

1. Editörden
2. Öne Çıkan 5 Gelişme
3. Çevre Dosyası – İklim krizi, COP31 ve sürdürülebilir gelecek
4. Ekonomi Penceresi – Enflasyon, üretim ve yeşil dönüşüm
5. Toplum ve Yaşam – Gıda güvenliği, sosyal adalet ve yerel dayanıklılık
6. COP31: Antalya Dünya Sahnesinde
7. ÇETADER'in 5. Sayıdan 5 Dersi
8. Gelecek Ayın Gündemi
9. Son Söz

1. EDİTÖRDEN

Ortak geleceğimiz için değişim zamanı

Ekim ayı, çevresel sürdürülebilirliğin, ekonomik dayanıklılığın ve toplumsal adaletin birbirinden ayrı düşünülemeyeceğini bir kez daha ortaya koydu.

İklim krizi artık yalnızca çevre politikalarının konusu değil; tarımsal üretimden gıda fiyatlarına, kentlerin yaşam kalitesinden halk sağlığına, istihdamdan ekonomik kalkınmaya kadar hayatın her alanını etkileyen temel bir mesele.

Türkiye açısından Ekim ayının en önemli gündemlerinden biri, Kasım ayında Antalya'da gerçekleştirilecek Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği 31. Taraflar Konferansı (COP31) hazırlıkları oldu.

Bu önemli buluşma, Antalya'nın uluslararası görünürlüğünü artırmanın ötesinde, Türkiye'nin iklim politikalarını, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ve sivil toplumun karar alma süreçlerindeki rolünü yeniden değerlendirmek için de önemli bir fırsat sunuyor.

ÇETADER olarak inanıyoruz ki gerçek kalkınma; doğal kaynakları tüketmeden üretmeyi, ekonomik refahı adil paylaşmayı ve gelecek kuşakların yaşam hakkını korumayı gerektirir.

Bu sayımızda Ekim ayının öne çıkan gelişmelerini çevre, ekonomi ve toplum ekseninde değerlendiriyoruz.

Çünkü sürdürülebilir bir gelecek, ancak ortak sorumluluk ve ortak akılla mümkündür.

Gülşen ARAS GÜLMEZ

Çevre, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Derneği (ÇETADER)

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

2. ÖNE ÇIKAN 5 GELİŞME

1. COP31 için Antalya'da hazırlıklar

Türkiye'nin ev sahipliğinde 9–20 Kasım tarihlerinde düzenlenecek COP31 için Ekim ayında uluslararası hazırlık ve diplomasi çalışmaları yoğunlaştı.

https://cop31.gsu.edu.tr/en/about-cop31/antalya-2026?utm_source

2. Enerji tüketimi ve verimlilik

TÜİK'in yayımladığı 2025 sanayi sektörü nihai enerji tüketimi verileri, üretimde enerji verimliliğinin ve temiz enerji dönüşümünün önemini yeniden gündeme taşıdı.

https://veriportali.tuik.gov.tr/tr

3. Küresel gıda fiyatlarında iklim etkisi

FAO, 2 Ekim'de yayımladığı değerlendirmede eylül ayında şeker, tahıl ve bitkisel yağ fiyatlarındaki artışa dikkat çekti. Hava koşulları ve taşımacılık aksaklıkları gıda piyasalarını etkilemeye devam etti.

https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex?utm_source=

4. Yerel yönetimlerde iklim eylemi

29 Ekim'de yayımlanan BM Türkiye değerlendirmesi, belediyelerin iklim hedeflerini yerel kalkınma planlarına ve iklim finansmanına dönüştürmesinin önemini vurguladı.

https://turkiye.un.org/en/323833-mu%C4%9Fla-dialogue-brings-local-climate-priorities-road-cop31?utm_source=

5. Ekonomide güven ve üretim göstergeleri

Ekim ayında ekonomik güven endeksi 97,3 olarak açıklandı. Eylül ayı dış ticaret verilerinde ihracat yıllık yüzde 15,3 arttı.

https://www.turkiye.gov.tr/tuik-haber-bulteni?utm_source=

3. ÇEVRE DOSYASI

İklim kriziyle mücadelede Antalya'nın sorumluluğu büyüyor

İklim değişikliği; kuraklık, aşırı hava olayları, orman yangınları, biyolojik çeşitlilik kaybı ve su kaynakları üzerindeki baskıyla etkisini artırıyor.

Akdeniz Havzası, iklim değişikliğinin etkilerine karşı hassas bölgeler arasında yer alıyor. Antalya da turizm, tarım, doğal alanlar ve su kaynakları bakımından bu değişimden doğrudan etkilenebilecek kentlerin başında geliyor.

Ekim ayında COP31 hazırlıkları kapsamında iklim diplomasisi ve uygulamaya yönelik çalışmalar öne çıktı.

ÇETADER'in değerlendirmesi:

İklim politikaları yalnızca uluslararası toplantılarda alınan kararlarla sınırlı kalmamalıdır. Yerel yönetimlerin su yönetimi, yeşil alanların korunması, atık azaltımı, yenilenebilir enerji ve afetlere hazırlık konularında somut uygulamalar geliştirmesi gerekiyor.

Antalya'nın COP31 ev sahipliği, kentin kendi sürdürülebilirlik hedeflerini de güçlendirmesi için önemli bir fırsattır.

Sıfır Atık ve döngüsel ekonomi

Kaynakların sınırsız olmadığı gerçeği, üretim ve tüketim alışkanlıklarının yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılıyor.

Atıkların azaltılması, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve kaynak verimliliği; hem çevresel korumanın hem de ekonomik tasarrufun temel unsurlarıdır.

27 Ekim'de Ankara'da düzenlenen Sıfır Atık ve COP31 temalı panel de Türkiye'nin iklim diplomasisi ile döngüsel ekonomi yaklaşımını bir arada ele aldı.

ÇETADER öneriyor:

- Belediyelerde atık ayrıştırma ve geri dönüşüm altyapısı güçlendirilmeli.
- Tek kullanımlık ürünlerin tüketimi azaltılmalı.
- İşletmelerde döngüsel ekonomi uygulamaları yaygınlaştırılmalı.
- Çevre bilinci eğitimleri çocuklardan başlayarak toplumun tüm kesimlerine ulaştırılmalı.

4. EKONOMİ PENCERESİ

Ekonomik görünüm: Enflasyon, üretim ve yaşam maliyeti

Ekim ayı ekonomik göstergeleri, Türkiye ekonomisinde fiyat istikrarı, üretim kapasitesi ve hanehalkı refahı konularının önemini koruduğunu gösteriyor.

Kasım ayının ilk günlerinde açıklanan Ekim ayı TÜİK verilerini de bu sayının değerlendirmesine dahil ediyoruz. Böylece Ekim dönemine ilişkin daha güncel bir ekonomik görünüm sunabiliyoruz.

Enflasyon ve hanehalkı refahı

TÜİK'in 3 Kasım 2026 tarihinde açıkladığı verilere göre Ekim ayında tüketici fiyatları aylık yüzde 2,58, yıllık yüzde 29,77 arttı. Gıda ve alkolsüz içecekler grubundaki yıllık artış ise yüzde 27,73 olarak gerçekleşti.

Enflasyon, yalnızca ekonomik bir gösterge değil; aynı zamanda gelir dağılımını, tüketim alışkanlıklarını ve yaşam kalitesini etkileyen toplumsal bir meseledir.

ÇETADER'in değerlendirmesi:

Ekonomik politikaların başarısı yalnızca makroekonomik göstergelerle değil, bu göstergelerin toplumun farklı gelir gruplarının yaşamına nasıl yansıdığıyla da değerlendirilmelidir. Özellikle gıda, barınma, enerji ve ulaşım harcamaları düşük ve orta gelirli haneler açısından yakından takip edilmelidir.

Üretim, istihdam ve ekonomik güven

TÜİK verilerine göre Eylül ayında ihracat yıllık yüzde 15,3, ithalat yüzde 5,6 arttı. Aynı dönemde mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 8,4 oldu. Ekim ayı ekonomik güven endeksi ise 97,3 seviyesinde gerçekleşti.

2025 yılı araştırma-geliştirme faaliyetleri verilerinde Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı yüzde 1,55 olarak açıklandı. Bu gösterge, teknoloji ve yenilik odaklı üretimin uzun vadeli kalkınma açısından önemini ortaya koyuyor.

ÇETADER öneriyor:

- Kadınların ve gençlerin istihdama katılımını artıran politikalar desteklenmeli.
- Yerel üretici ve küçük işletmelerin ekonomik dayanıklılığı güçlendirilmeli.
- Ar-Ge, yenilikçilik ve yeşil teknoloji yatırımları teşvik edilmeli.
- Üretimde enerji ve su verimliliği temel öncelik haline getirilmeli.
- Ekonomik büyüme, sosyal refah ve çevresel sürdürülebilirlikle birlikte değerlendirilmelidir.

Turizmde sürdürülebilirlik: Antalya için yeni yaklaşım

TÜİK'in 30 Ekim'de açıkladığı 2026 yılı üçüncü çeyrek turizm verilerine göre turizm geliri geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 5 arttı.

Antalya gibi turizm kentleri açısından bu büyüme, yalnızca ziyaretçi sayısı ve gelir artışıyla değerlendirilmemelidir.

Turizmin doğal alanlar, su kaynakları, kıyılar, yerel halk ve kültürel miras üzerindeki etkileri de dikkate alınmalıdır.

ÇETADER'in bakışı: Antalya'nın turizm geleceği; doğayı koruyan, yerel ekonomiyi güçlendiren, kültürel mirası yaşatan ve kaynakları verimli kullanan bir turizm anlayışıyla şekillenmelidir.

5. TOPLUM VE YAŞAM

İklim adaleti, gıda güvenliği ve toplumsal refah

Çevresel sorunların etkileri toplumun tüm kesimlerinde aynı şekilde hissedilmiyor. Gelir düzeyi düşük haneler, tarımla geçinen üreticiler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve kırılgan gruplar iklim krizinin sonuçlarından daha fazla etkilenebiliyor.

Bu nedenle iklim mücadelesinin merkezinde yalnızca karbon salımının azaltılması değil, toplumsal eşitlik ve adalet de bulunmalıdır.

Gıda güvenliği: Soframızdan geleceğimize

16 Ekim Dünya Gıda Günü, gıda sistemlerinin sürdürülebilirliğini ve herkesin yeterli, sağlıklı gıdaya erişim hakkını yeniden gündeme taşıdı.

FAO'nun Ekim başında yayımladığı değerlendirmede uluslararası gıda fiyatlarının eylül ayında yükseldiği; özellikle şeker, tahıl ve bitkisel yağ piyasalarında hava koşulları ve taşımacılık sorunlarının etkili olduğu belirtildi.

Gıda güvenliği; tarımsal üretimin devamlılığı, su kaynaklarının korunması, üreticinin desteklenmesi ve gıdaya ekonomik erişimin sağlanmasıyla mümkündür.

ÇETADER öneriyor:

- Küçük üreticiler desteklenmeli, yerel üretim teşvik edilmeli.
- Gıda israfını azaltmaya yönelik toplumsal farkındalık artırılmalı.
- Tarımda su tasarrufu sağlayan yöntemler yaygınlaştırılmalı.
- Sağlıklı ve yeterli gıdaya erişim temel bir sosyal politika hedefi olmalı.

Yerel yönetimler ve iklim dayanıklılığı

29 Ekim 2026'da Birleşmiş Milletler Türkiye tarafından yayımlanan değerlendirmede, Muğla'da gerçekleştirilen yerel iklim politikası diyaloğunun sonuçlarına dikkat çekildi.

Belediyeler, akademi, sivil toplum, finans kuruluşları ve kalkınma aktörlerinin katıldığı toplantıda yerel iklim önceliklerinin COP31 sürecine taşınması ve belediyelerin iklim finansmanına erişimi ele alındı.

Bu gelişme, iklim mücadelesinde yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının önemini bir kez daha gösteriyor.

ÇETADER'in değerlendirmesi:

Kentlerin geleceği yalnızca fiziksel altyapı yatırımlarıyla değil, katılımcı yönetim, sosyal dayanışma, çevresel koruma ve afetlere karşı hazırlıkla güvence altına alınabilir.

Kadınların, gençlerin, engellilerin ve yerel toplulukların karar alma süreçlerine katılımı güçlendirilmelidir.

Sivil toplumun rolü: Ortak akıl, ortak sorumluluk

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasında sivil toplum kuruluşları önemli bir köprü görevi üstleniyor.

Kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum arasındaki iş birlikleri; çevre bilincinin geliştirilmesi, sosyal politikaların güçlendirilmesi ve yerel sorunlara çözüm üretilmesi açısından büyük önem taşıyor.

ÇETADER olarak çevre, ekonomi ve toplum alanlarında araştırma, bilgilendirme, farkındalık ve iş birliği çalışmalarının yaygınlaştırılmasını önemsiyoruz.

6. COP31: ANTALYA DÜNYA SAHNESİNDE

Kasım 2026'nın en önemli gündemi

Dünya iklim için Antalya'da buluşuyor

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 31. Taraflar Konferansı (COP31), 9–20 Kasım 2026 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilecek.

Bu zirve, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı önemli bir uluslararası iklim organizasyonu olmasının yanı sıra Antalya'nın çevresel, ekonomik ve toplumsal geleceği açısından da önemli bir dönüm noktası niteliği taşıyor.

COP31 neden önemli?

COP31 kapsamında öne çıkan konular arasında:

- İklim değişikliğiyle mücadele ve sera gazı emisyonlarının azaltılması
- İklim finansmanı ve gelişmekte olan ülkelerin desteklenmesi
- Temiz enerjiye geçiş
- Sıfır Atık ve döngüsel ekonomi
- Okyanusların ve denizlerin korunması
- Gıda güvenliği ve sürdürülebilir tarım
- İklim dirençli şehirler
- Gençlik, eğitim ve toplumsal katılım

yer alıyor.

Ekim ayında COP31 hazırlıklarında neler yaşandı?

- 5–8 Ekim tarihlerinde Fiji'de COP31 öncesi bakanlar düzeyinde hazırlık toplantısı gerçekleştirildi.
- 9 Ekim'de Türkiye ile BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi arasındaki ev sahipliği anlaşmasının yürürlüğe girdiği duyuruldu.
- 14 Ekim'de COP31 başkanlığı tarafından taraf ülkelerle çevrim içi istişareler gerçekleştirildi.
- 23 Ekim'de Antalya'daki organizasyon hazırlıklarının yüzde 93 seviyesine ulaştığı duyuruldu.

Antalya için fırsatlar ve sorumluluklar

COP31, Antalya'ya uluslararası tanıtımın ötesinde önemli fırsatlar sunabilir:

1. Sürdürülebilir turizm uygulamalarının geliştirilmesi.
2. Yeşil yatırım ve iklim finansmanı olanaklarının artırılması.
3. Üniversiteler ve araştırma kurumları arasında uluslararası iş birliklerinin geliştirilmesi.

4. Yerel işletmelerin yeşil dönüşüme hazırlanması.
5. Sivil toplumun iklim politikalarına katılımının güçlendirilmesi.

Ancak bu fırsatların kalıcı faydaya dönüşmesi için zirve sonrasında da sürdürülebilirlik politikalarının devam etmesi gerekiyor.

ÇETADER'in COP31 mesajı:

Antalya yalnızca dünyayı ağırlayan bir kent değil, sürdürülebilir yaşamın örneklerini üreten bir kent olmalıdır. COP31'in başarısı, zirve boyunca verilen mesajların kentlerin ve toplumların günlük yaşamına ne ölçüde yansıdığıyla değerlendirilmelidir.

7. ÇETADER'İN 5. SAYIDAN 5 DERSİ

01

Çevreyi korumak geleceği korumaktır.

Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ekonomik ve toplumsal refahın temelidir.

02

Ekonomik kalkınma adil olmalıdır.

Büyüme, toplumun bütün kesimlerinin yaşam koşullarını iyileştirmelidir.

03

İklim mücadelesi yerelden başlamalıdır.

Belediyeler, yerel topluluklar ve sivil toplum çözümün aktif parçası olmalıdır.

04

Gıda ve su güvenliği stratejik önceliktir.

Tarımsal üretim, su kaynakları ve gıdaya erişim birlikte değerlendirilmelidir.

05

Sürdürülebilir gelecek ortak sorumluluktur.

Kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum birlikte hareket etmelidir.

8. GELECEK AYIN GÜNDEMİ

Kasım 2026'da neleri takip edeceğiz?

9–20 Kasım | COP31 – Antalya

Küresel iklim müzakereleri, iklim finansmanı, temiz enerji ve iklim adaleti.

10 Kasım | Dünya Bilim Günü

Bilimin sürdürülebilir kalkınma, çevre ve toplumsal gelişmedeki rolü.

14 Kasım | Dünya Diyabet Günü

Koruyucu sağlık hizmetleri ve sağlıkta eşitlik.

19 Kasım | Dünya Felsefe Günü

Eleştirel düşünce, etik ve sürdürülebilir toplum anlayışı.

25 Kasım | Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü

Kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetsiz yaşam.

9. SON SÖZ

Gelecek, bugünden verdiğimiz kararlarla şekillenir.

Çevreyi korumadan ekonomik kalkınma, toplumsal adaleti sağlamadan sürdürülebilir refah mümkün değildir.

İklim kriziyle mücadele, kaynakların adil paylaşımı, doğanın korunması ve toplumsal dayanışma yalnızca kurumların değil, hepimizin ortak sorumluluğudur.

ÇETADER olarak araştırmaya, bilgilendirmeye, farkındalık oluşturmaya ve çözüm odaklı iş birliklerini geliştirmeye devam ediyoruz.

Daha yaşanabilir bir dünya, daha adil bir ekonomi ve daha güçlü bir toplum için birlikte çalışıyoruz.

ÇETADER / Çevre, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Derneği

Gezegen, ekonomi ve toplum için ortak bir gelecek.

Web: cetader.org

5. Sayı | Ekim 2026